

Vijf generaties antroposofie (deel 2 – uitgebreid)

De vieringen 100 jaar antroposofie zijn bijna ten einde. De 100 jaar hebben we gehaald. We moeten nog even 2023 afwachten om de kerstconferentie te herdenken en dan kunnen we naar de honderdjarige sterfdatum van Rudolf Steiner zelf. Antroposofen vieren graag.

Mijn eerste bijdrage tot inzicht in die drie generaties antroposofen was een korte urgente tekst over de 4de en vooral 5de generatie die eraan komt¹.

Ik ben in 1997 in het antroposofisch veld gekomen en sinds dan en nu nog klinken de volgende opmerkingen over het actuele van de antroposofie en de Steinerschool:

“Wat Steiner zei is 100 jaar geleden, we leven in een heel andere tijd nu...”

“Als Steiner nu op aarde zou zijn, zou hij zeker iets met de digitale wereld gedaan hebben!”

“Op het einde van zijn leven zou Steiner gezegd hebben dat hij alles anders had gedaan als hij opnieuw zou mogen beginnen.”

“Past die inhoud en die vorm (van de Vrije Schoolpedagogie) wel nog bij de kinderen van tegenwoordig in de 21ste eeuw?”

Het Vrije Schoolonderwijs is een onderwijs voor de toekomst. Honderd jaar geleden was het dat al. Nu is die toekomst er, maar in plaats van de pedagogie (en antroposofie) te gebruiken zoals die bedoeld is, verzanden vele Vrije Scholen in louter vorm of vorm náást inhoud of dogmatische inhoud, enzovoort. Dat willen ze natuurlijk niet, maar de moed om de Vrije Schoolpedagogie radicaal toe te passen met 21ste eeuwse skills en knowhow is moeilijk te vinden. Volgens mij is de Vrije Schoolpedagogie nog altijd voor de toekomst omdat de spirituele dimensie het fundament is van die pedagogie en om dat praktisch spirituele gaat het!

Reguliere scholen halen in vorm en (stukje) inhoud de Vrije Scholen in: kunst is nu op elke school aanwezig in lessen, projecten of allerhande excursies. Kampen en andere verbindingsprojecten zijn schering en inslag op vele scholen. Vanuit enthousiasme de kinderen tot leren brengen is wetenschappelijk onderbouwd. Meditatie, mindfulness of yoga doen hun intrede in het onderwijs. Grote CEO's weten dat een smartphone afleidt en kiezen ervoor om het eerste uur van de dag hun telefoon niet aan te zetten. Dat alles wordt schering en inslag, maar velen missen echter de spirituele achtergrond die achter die werkmethodes van de Vrije Schoolpedagogie zitten.

We moeten verder kijken dan de 3de dimensie, dan de aardse dimensie van tijd en ruimte. Steiner zet zijn pedagogie in de grote boog over een leven heen (voorgeboortelijk en na de dood), hij ziet de pedagogie als de voortzetting van het werk van Engelen en vraagt ons door de onzichtbare omhulsels van de kinderen heen te kijken om het wezen te zien enz. enz.

---

¹ [de-vier-generaties-1.pdf \(evrmove.eu\)](http://www.evrmove.eu/de-vier-generaties-1.pdf)

Na honderd jaar antroposofie is de tijd rijp om terug te gaan naar de Bron en tegelijk naar onze eigen Bron. Tijd om de toekomstige werking van de Vrije Schoolmethodes te onderzoeken en te benutten en tijd om om te gaan met de veranderende en veranderde wereld na 100 jaar Vrije Schoolpedagogie.

Maar wat is er dan veranderd in die 100 jaar? Drie fundamentele zaken:

(1) in spiritueel opzicht zijn er op aarde geen meesters of volgelingen meer, we zijn allemaal én meester én volgeling. (2) De bewustzijnstransitie is een feit, de bewustzijnsziel is een werktuig helemaal klaar voor de actie, we moeten die alleen benutten. En (3) Ahriman, de geest van het materialisme, is de rechtmatige heerser van de aarde geworden.

We voelen met zijn allen de veranderingen en gaan er allemaal anders mee om. De hele wereld heeft er mee te maken vandaar ook o.a. een pandemie die de hele wereld in de greep houdt en waarmee we aan het werk moeten².

Rudolf Steiner heeft ons een duidelijk inzicht in de tegenkrachten (Ahriman, Lucifer, ...) gegeven. En hij heeft ons gezegd dat Ahriman ergens einde 20ste eeuw zou incarneren op aarde. Voor mij is het voorlopig niet meer belangrijk of dat gebeurd is of nog moet gebeuren, wie het is enzovoort. Wat ik wel weet en ervaar is dat de geest van het materialisme helemaal geïncarneerd is in bijna alles wat we hier in onze wereld hebben en gebruiken. Hij (?) is in onze smartphone, computer, auto, geldzaken, de meeste wetenschappelijke inzichten en in onszelf. Hij is niet meer weg te denken. We moeten ons met hem verhouden. Hij heeft zich openbaar gemaakt. Dat is natuurlijk ook een risico dat hij neemt.

Twee belangrijke zaken die Ahriman wil is het verloochenen van de geestelijke wereld. Die bestaat al niet meer in de hoofden van heel veel mensen. Dát lukt hem dus heel goed. En hij wil ook ons denken 'stoppen' en daarin heeft hij ons onderschat. In vele wetenschappelijke middens lukt het hem wel goed. Die gaan maar door met de zintuiglijke wereld te onderzoeken, planeten te verkennen, grote berekeningen maken met cijfers –de getallenwereld is uiteraard ook heel spiritueel- en daar voorspellingen uithalen, ... En ze stoppen hun denken als ze niet meer verder kunnen, als het onvoorziene, het ongrijpbare, onzichtbare in de buurt komt. Ze maken de brug naar die wereld niet, dat is wetenschappelijk onverantwoord. En dan moet er wel een tegenbeweging komen en die is er ook. Maar Ahriman is blij dat er verstokte wetenschappers en wereldburgers zijn die -geholpen door de mainstream media- weigeren in gesprek te gaan met anders-denkers. En omgekeerd zou misschien Lucifer blij zijn met anders-denkers die de hele wetenschap en media –uit waarheidsarrogantie- op één grote uit te roeien hoop gooien.

Ahriman kan niets anders dan ons –de mens- verder te laten denken, maar hij probeert ons toch altijd weer te stoppen. Complottheorieën zijn daar een duidelijk voorbeeld van. Wat daarin wordt aangevoeld klopt, maar hoe het dan verwoord wordt is zo fysiek/materialistisch dat het de plank weer helemaal mislaat en zo onbegrip veroorzaakt en polariteit (en de tegenkrachten weer blij natuurlijk). Als hij ons niet zou proberen te stoppen zouden we met ons denken aan de brug van het

---

² [Wat-willen-de-krachten-....pdf \(evrimove.eu\)](http://Wat-willen-de-krachten-....pdf%20(evrimove.eu))

geestelijke komen en erover kunnen gaan (lees ook eens 'De filosofie van de Vrijheid' van Steiner). Dat is gaande. Bijvoorbeeld bij de quantumwetenschappers en uiteraard ook bij ons, spirituelen³.

Het onlicht, de tegenmachten zijn aanwezig op aarde en dus ook in ons. Als we ze herkennen kunnen we ze de plaats geven die ze verdienen en de liefde die ze nodig hebben zowel in ons als in de wereld. We mogen ze niet laten heersen over ons en we moeten ons bewust zijn dat ze dat graag doen. Een computer (en alle familie ervan) is een zuigend, verslavend medium b.v.

Om ze te kunnen herkennen, ze kunnen een plaats te geven en –het moeilijkste- ze kunnen onze liefde geven hebben we een instrument in onszelf: de bewustzijnsziel⁴. Andere woorden die (een deel van) de lading dekken zijn ons Ik, ons Ware Wezen, onze I Am, ons Stuur, ons Hartedenken, ...

Als we echt 'doordenken' en dat kan via een meditatie bij voorbeeld, komen we bij ons Hartedenken en daar kunnen we ons bewust zijn van de wereld achter de muur, over de brug. Van de onzichtbare wereld van proces, levende krachten, onze overledenen, liefde, engelen, aura's enzovoort. Dat is niet gemakkelijk, maar toch weer niet zo ingewikkeld: geduld, moed en zelfvertrouwen zijn de kwaliteiten die jou ertoe brengen om via stilte, concentratie en meditatie contact te krijgen met je eigen hart, de gouden bal in jou, het stukje in jou waar de tegenkrachten niet in kunnen en dus met de wezens die het goede willen met jou en de wereld.

---> <---

Er is een bewustzijnstransitie gaande. De aarde gaat naar de vijfde dimensie, zeggen ze dan en dat leggen ze dan uit op spirituele sites en teksten. Christina von Dreien⁵ geeft voordrachten over o.a. dat thema en zegt dat er nu heel veel jongeren zijn met multi-dimensionale zichten en inzichten.

Ik loop daarmee rond tot ik een houvast in mezelf heb gevonden om dat feit –dat ver boven mijn hoofd uitstijgt- te begrijpen, er open voor te staan en misschien wel te kunnen ervaren. Het lijkt fictie. Het is ook gemakkelijker om het als fictie te zien. Films, boeken, series over magie, bovenzintuiglijke krachten en ervaringen geven een blik aan die theorie van de bewustzijnstransitie. De boeken van Christina von Dreien lezen ook ongeveer zoals fictie en geven dus ook een beeld. Die beeld komen uit de monden en de inzichten van een mensen op aarde en dus in verschillende menselijke 'talen'.

Dus geef ik –als ik-mens op aarde- er dan maar mijn eigen beeld aan: de verandering van dimensie is een transitie van bewustzijn. Het bewustzijn (dus het 'door-denken') wordt ruimer. Er is de mogelijkheid om 'meer en dieper te zien'. Die mogelijkheid krijgt iedereen die nu op aarde is mee. Voor nu nog enkelingen gaat dat vanzelf, anderen moeten de sleutel vinden. Door die bewustzijnstransitie kan ook de 3de dimensie (aarde) vergeestelijkt worden naar volgende dimensies (via Jupiter tot Vulcanus voor de antroposofen), maar de mens(heid) moet het doen om de volgende aarde-incarnatie aan de mens-engel te houden. Het bewustzijn van meerdere dimensies moet nu beleefd worden, de concrete realisatie ervan

---

³Song 'wij spirituelen op' [actueel – EvriMove](#)

⁴[pamflet-tegen-examens-en-stapjes-tot-verandering.pdf \(evrimove.eu\)](#)

⁵[Homepage - Christina von Dreien | Freiheit - Wahrheit - Liebe](#)

komt (veel) later. Het voorbeeld van die concrete transitie is Christus en het mysterie van Golgotha. Liefde en Vrijheid zijn sleutelwoorden.

Honderd jaar na Steiner merken we dat veel van zijn woorden bewaarheid worden. De alinea hierboven is een antroposofische alinea. Hij was de initiator van een geesteswetenschap voor zijn tijd en de volgende eeuwen. Hij was een meester voor zijn leerlingen. De generaties daarna werden minder afhankelijk van hem en moesten het dus vanuit hun eigen Bron zoeken⁶.

Iedereen moet nu in de 21ste eeuw vanuit zijn eigen Bron handelen. Die Bronnen zitten in de mensen en worden wakker aan spirituele inzichten. Die inzichten komen uit de geestelijke wereld en dienen zich aan op heel veel verschillende manieren. Spirituele groepen moeten zich openstellen voor andere inzichten dan die waar zij al jarenlang mee werken en leven. Iedereen kan samenkomen 'in de Geest' als we een Harte-Kring vormen en echt luisteren naar elkaar. Iedereen kan van iedereen leren. We kunnen iets herkennen wat de ander zegt of een eigen inzicht verdiepen uit een tegenwerping van de ander of de ander wat beter te laten nadenken over diens waarheid en tot de slotsom komen dat in ieders waarheid een deeltje van de grote Waarheid zit en dat is dan meteen weer de innerlijke Bron, de Logos in ieder van ons.

Die Harte-Kringen (Mattheüs 18:20⁷) –volgens mij noodzakelijke werktuigen voor nieuwe sociale bijeenkomsten- geven het beeld weer dat niemand hoger staat, meer is dan de ander. Dat is ook het beeld van de Ronde Tafel van koning Arthur. Iedereen is gelijkwaardig en tegelijkertijd zit iedereen op een andere stap in zijn ontwikkelingen. De spirituele ontwikkeling van een mens is –als men daar bewust mee omgaat- een samenraapsel van fysieke, sociale, kunstzinnige, bewustzijns-, ervarings-, traumatische ontwikkelingen en nog veel meer. Iedereen zit ergens anders op een andere sport op (een andere) ladder. Elk mens kan dus iemand anders helpen en door iemand geholpen worden. Er zijn –volgens mij- op aarde geen spirituele Al-meesters meer. Iedereen kan Meester zijn voor iemand anders en iedereen kan met zijn volgende kant een stukje meesterschap in een ander zoeken.

***

Wat zouden de consequenties voor onderwijs (of scholing/ontwikkeling) kunnen zijn nu die drie fundamentele veranderingen aanwezig zijn in de mensheid?

De grote kracht van de Ahrimanische sfeer die we kunnen doorzien en die schadelijk blijkt voor b.v. leerlingen die zich daar niet van bewust zijn moet een tegenwicht krijgen. Het is heel moeilijk om in de Ahrimanische wereld zo sterk te staan dat het ons niet beïnvloedt. We moeten die tegen-kracht ook niet met dezelfde middelen als ze is (ontstaan) proberen te begrijpen (of te overwinnen). En dat middel is het intellectuele! Ahriman zelf is de slimste onder ons, hij rekent en telt (en uiteindelijk maakt Michaël de slotsom gelukkig). Om die reden twijfel ik –voor de onderwijskinderen van vier tot veertien jaar- aan werkmethodes over mediawijsheid, aan regenboogtrainingen of no blame methodes, rots&water en andere werkvormen in die trant. Ze proberen met bewustzijn, met intellectueel bewustzijn greep te krijgen op niet-intellectuele processen, namelijk

---

⁶ [de-vier-generaties-1.pdf \(evrimove.eu\)](#)

⁷ "Want waar 2 of 3 mensen in Mijn naam samen zijn ben ik in hun midden."

verbindingsprocessen (tussen Ahriman en de mens b.v. of tussen mensen onderling). In de goede werkvormen gaat er heel veel ervaring of aanvoelen van de processen vooraf, maar de overkoepelende resultaatsverbintenissen zijn weer intellectueel. En wat aandacht krijgt groeit. Zo heb ik meegemaakt dat in een regenboogtraining de spanning in de klas groter werd omdat het pesten (het negatieve) aandacht kreeg. Zo heb ik mijn vragen of een mediawijsheid lesje aan 11jarigen meer teweeg brengt dan dat de kinderen de gevaren van het medium kennen en er gewaarschuwd voor zijn. En een trainer van de no blame-methode zei letterlijk dat ze eigenlijk 'gewoon de kinderen manipuleren tot daden'. Het zijn productgerichte werkvormen, meestal vanuit een gespecialiseerd bedrijf en ze lijken gemakkelijk toe te passen (of te betalen), hebben resultaten en de inspectie, de overheid en de tegenkrachten blij natuurlijk. Als het werkt, dan werkt het en kan er een vinkje bij gezet worden.

Tegenwicht dus. Als we kijken welke middelen de Vrije Schoolpedagogie ter beschikking heeft komen we al een stuk verder. De werking van de nacht die inherent is aan het periodeonderwijs. Het kunstzinnig lesgeven als methode. De extra vakken kunst, muziek, euritmie. De bothmergymnastiek. Een ademend rooster. Die middelen en vakken worden toegepast in de Ahrimanische sfeer (dat kan niet anders), maar proberen de werking ervan warmer, lichter, gevoeliger, liefdevoller en ruimer te maken. Soms wordt er dan een 'kring' gecreëerd waarin de tegenkrachten met moeite in kunnen. Het voelen en de wilskracht spelen in die tools een belangrijke rol, het wakker maken van het hoofd gebeurt langzaam vanuit een innerlijke prikkel én als het proces of de ontwikkeling van het kind het toelaat. Leerkrachten en opvoeders moeten bewust, innerlijk en liefdevol met alles omgaan. Met de kinderen en collega's, met de inhoud en achtergrond van de werkvormen en met zichzelf en hun eigen ontwikkeling.

De eigen ontwikkeling, de zelfopvoeding is de sleutel tot het tegenwicht, maar ook een uitdaging. We zijn geneigd om toch weer via het bewuste hoofd oplossingen, inzichten, reflecties te zoeken. Het is moeilijk, het vraagt wilskracht om het hart zó open te maken dat daar ook bewustzijn binnen kan stromen. Helaas moet dat bewustzijn dat je dan in beelden, gevoelens, impulsen krijgt weer via het hoofd 'vorm' krijgen. Dat is een moeilijke vertaalslag. Nochtans moeten we met alle dimensies rekening houden en ze alvast proberen uit elkaar te houden om dan daarna in en met die dimensies te kunnen werken. Een dimensie die dichtbij ligt is hierboven besproken: de individuele Harte-dimensie. Dat bereik je 'vlot' in een meditatie, een luisterkring, een sociale kunst oefening. Het is goed om dat te ervaren en te proberen opnieuw te bereiken, dat lukt almaar gemakkelijker met vele (groepen) mensen. Daarover praten, erover horen of lezen zijn ook een stimulansen om met de hoger dimensies om te gaan.

Dat laatste zou het eigenlijke doel van elke personeelsbijeenkomst moeten zijn. In een hogere dimensie samen komen voorkomt zinloze discussies, oeverloze gesprekken en besluiteloosheid. Een hogere dimensie is zoals hierboven beschreven 'vrij vlot' te bereiken. De intentie om samen te komen moet er zijn. Daarna moet er een instrument gebruikt worden om inderdaad 'samen' te komen en dan kan een thema aangehaald worden. Die volgorde –in de Geest (intentie) samenkomen, een Harte-Kring vormen, het over de concrete zaken hebben- is cruciaal!

In die Harte-kring is iedereen én pionier, én volger⁸. Of zoals hierboven vermeld: er zijn geen louter Meesters meer of louter volgers. Iedereen is in zijn ontwikkelingsproces waardevol om haar of zijn

---

⁸ [Harte-kringen-creëren.pdf \(evrimove.eu\)](http://evrimove.eu/Harte-kringen-creëren.pdf)

steentje bij te dragen en die bijdrage moet –hoe klein ook- vol waardering worden ontvangen. En dat allemaal als onderdanen van de rechtmatige heerser van de aarde.

Om onderwijs of scholing vernieuwend te maken kunnen we de drie fundamentele zaken na 100 jaar antroposofie bewust maken en het toekomstgerichte van de Vrije Schoolpedagogie herkennen en (her)gebruiken.

Het zou goed en zinvol zijn om rond het thema van dit schrijven een Harte-kring te vormen. Bij deze is iedereen uitgenodigd om daaraan deel te nemen.